

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-32>

УДК 338.244.47

ЕКОНОМІЧНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ, ВИКЛИКИ, ЗАВДАННЯ, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

ECONOMIC DECENTRALIZATION IN UKRAINE: ACHIEVEMENTS, CHALLENGES, TASKS, INTERNATIONAL EXPERIENCE

Дерев'янчук Владислав Едуардович

аспірант,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8367-8148>**Derevianchuk Vladyslav**

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Стаття присвячена дослідженню проблематики децентралізації та її впливу на економічно-соціальне життя країн. Опрацьовано основні теоретичні відомості та підґрунтя, що стосуються даної реформи. З'ясовано сутність терміну «децентралізація». Проаналізовано основні моменти реалізації реформи в країнах світу, досягнення реформи, а також основні фактори її впливу на ключові показники децентралізації. Сформульовано основне призначення даної реформи в Україні. Досліджено статистичні дані щодо впливу реформи на показники соціально-економічного життя в Україні, а також на розміри місцевих бюджетів. Окреслено основні виклики для реформи, спричинені повномасштабним вторгненням РФ в Україну в 2022 році. Виокремлено основні проблеми та предметні напрями розвитку для подальшої успішної реалізації реформи в Україні.

Ключові слова: зміни, розвиток, розширення прав, місцеві бюджети, автономія, рівень життя, суспільний добробут.

This article is devoted to the study of decentralization as a component tool for the development of socio-economic relations in the country, as well as its role in raising the standard of living of the population. Within the framework of the article, the essence of the concept of «decentralization» was analyzed and clarified, a brief review of scientific works related to this issue was carried out, and the main provisions and achievements of the decentralization reform in Ukraine, which has been going on since 2014, were analyzed. The experience of other countries on the decentralization reform and its impact on the development of these countries has been analyzed. Statistical data demonstrating changes in the economic component of the development of communities and territories since the start of the decentralization reform were studied. Practical recommendations on the possibilities of optimizing the functioning of local self-government bodies and their interaction with the central government to increase the efficiency of their work are provided. A separate part of the article is devoted to the challenges and possible obstacles that may arise in the further implementation of the reform in the context of Russia's full-scale invasion of Ukraine, which lasts from 2022. The article provides practical recommendations for the further implementation of the reform in Ukraine, taking into account both national and foreign experiences. In modern conditions, it is important to maintain the tendency to qualitative changes in the states, in particular, by implementing managerial decisions within the framework of expanding the powers of local self-government bodies. It is also necessary to analyze the unsuccessful results achieved by different countries during the implementation of this reform in order not only to prevent them in the future but also to identify the reason for their appearance for elimination. The Ukrainian authorities are interested in working with international institutions to continue reforms aimed at improving the living standards of the population and promoting the democratization of society as a whole.

Keywords: changes, development, empowerment, local budgets, autonomy, standard of living, social welfare.

Постановка проблеми. Глобальна турбулентність та постійні зміни зумовлюють створення та реалізацію політики держави, яка б

мала на меті забезпечити сталий соціально-економічний розвиток країни з урахуванням поточних викликів та можливостей. Політика

економічної децентралізації є одним із засобів досягнення поставлених цілей з можливістю рівномірного розподілу прав, повноважень та ресурсів між органами місцевої влади та регіонами. Перетворення, що стосуються територіальної організації та функціонування установ влади і місцевого самоврядування передбачають кардинальну зміну принципів і основ загальнодержавної стратегії розвитку соціально-економічних відносин. Актуальність впровадження децентралізації пояснюється необхідністю розкриття потенціалу територіальних громад задля забезпечення достатнього рівня добробуту та життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематика децентралізації та її впливу на соціально-економічні відносини була і є предметом дослідження багатьох іноземних та вітчизняних науковців і вчених, зокрема: В. Оутс, Р. Масгрейв, Ч. Тібу, Х. Мартінес-Васкес, В. Дадлі, С. Слухай, Н. Спасів, М. Мельник, Б. Пасічник та ін. Незважаючи на доволі вагомий внесок у розвиток та дослідження даної тематики, питання впливу розподілу прав та повноважень на соціально-економічні відносини залишається недостатньо опрацьованим і потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Мета статті: виокремити основні досягнення втіленої реформи децентралізації в Україні, окреслити основні виклики та перешкоди, які б могли виникнути під час її впровадження, а також з'ясувати основні цілі та завдання даної реформи, які були закладені перед її впровадженням.

При написанні статті були використані наступні наукові методи метод теоретичного узагальнення, метод індукції та дедукції, аналізу та синтезу, а також порівняння досвіду проведення реформи децентралізації в Україні з досвідом в інших країнах світу.

Інформаційна та теоретична база дослідження складається з наукових праць вітчизняних та іноземних науковців, статистичних та аналітичних порталів, наукових збірників та статей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з ключових функцій кожної держави світу є розробка та впровадження заходів у рамках стратегії задля забезпечення та безперервної підтримки соціально-економічного розвитку населення. Аби в кінцевому результаті досягнути даної мети, як центральні так і місцеві органи влади використовують різноманітні набори інструментів та кроків. Мета

таких дій – підвищення рівня життя та добробуту населення, які є універсальними індикаторами розвитку країни і суспільства загалом. Незалежно від свого рівня економічно-соціального розвитку, а також політичного та адміністративного устрою, кожна країна тією чи іншою мірою здійснює розподіл повноважень між органами центральної та місцевої влади з метою оптимізації та підвищення ефективності використання наявних ресурсів. У цілому, розподіл повноважень не є єдиним кроком, який використовують органи влади задля підвищення рівня життя населення. За більшістю підходів, децентралізація – це передача адміністративних та фіскальних функцій від органів центральної влади до місцевої. Головною перевагою такої передачі є більша ефективність саме місцевої влади у наданні суспільних послуг порівняно з органами центральної влади.

Термін «економічна децентралізація» означає сукупність впорядкованих та послідовних заходів з розподілу прав і повноважень щодо управління економічними ресурсами та прийняття рішень економічного характеру між центральною та місцевою владою з метою підвищення ефективності функціонування економічної системи. Децентралізація також розглядається як важливий шлях для підвищення ефективності надання суспільних послуг на місцевому рівні [8, с. 1]. Такі процеси доцільно також розглядати як делегування повноважень до місцевої влади щодо права виконання функцій та залучення ресурсів відповідно до законодавства саме органами місцевої влади. Умови розподілу повноважень доволі часто є змінними, а ступінь дискреції в наданні суспільних послуг у більшості випадків суттєво обмежується центральною владою, аналогічно як і питання щодо зміни ставок оподаткування. У випадку делегування повноважень місцева влада залишається підзвітною центральній владі, що є більш притаманним для держав з унітарною формою правління.

Децентралізація має в свою чергу окремі підвиди, такі як фіскальна децентралізація, політична децентралізація та адміністративна децентралізація. Фіскальна децентралізація передбачає процес передачі відповідальності за збір доходів та виконання програми видатків від центральних до субрегіональних та місцевих органів влади. Ступінь фіскальної децентралізації у країнах, що розвиваються, є нижчим за її рівень у розвинутих країнах [10, с. 5]. Політична децентралізація, в свою

чергу, є механізмом, за допомогою якого інтереси населення мають змогу бути представлені у процесі прийняття рішень на місцевому рівні. Це розширення політичної влади міст та регіонів, зростання їхньої участі у формуванні та функціонуванні політичної системи країни. Адміністративна децентралізація або деконцентрація – це процес безпосередньої передачі влади від центрального органу до органів місцевого самоврядування.

Економічна децентралізація стала предметом активного дослідження з боку науковців та вчених у 60-х роках ХХ століття, зокрема у працях американських професорів Р. Масгрейва та В. Оутса. Оутс вважав, що влада кожного рівня має як свої переваги, так і свої недоліки при реалізації економічної та соціальної політики в країні, звертаючи увагу на те, що саме центральна влада повинна більш активно брати участь у справедливому розподілі доходів у країні та стабілізації економічної ситуації. На місцеву владу повинно бути покладено більш активну роль у наданні більш якісних та ефективних суспільних послуг, а також у підвищенні рівня життя населення окремих громад з урахуванням їх потреб та особливостей. Вчений дійшов висновку, що найбільш ефективною та вдалою системою управління є федеративна система, а також те, що систему кооперації центральної та місцевої влади потрібно постійно переглядати та оптимізувати для сприяння надання більш ефективності надання суспільних благ.

Важливим аспектом є ще й той фактор, що розширення прав та повноважень місцевої влади сприяє зменшенню асиметрії інформації, що стосується запитів і потреб місцевого населення. Місцеві органи влади мають більш чіткий та якісний доступ до інформації щодо поточного стану справ у громаді, аніж центральна влада. Відповідно, за наявності достатніх прав і повноважень місцева влада здатна оперативно та більш якісно вирішувати проблемні питання на місцевому рівні. Централізація прав та повноважень навпаки призведе до зменшення якості надання суспільних послуг та збільшить час очікування їх вирішення. Окрім того, центральні органи влади повинні бути зосереджені на розробці та реалізації загальнодержавних стратегій розвитку різного терміну тривалості для забезпечення функціонування та розвитку держави в цілому. Переорієнтація центральної влади на вирішення місцевих питань може поставити під загрозу та невизначеність подальший розвиток усієї країни.

Уряди різних країн мали різні передумови та причини того, аби вдаватись до децентралізації та фіскального федералізму у той чи інший часовий проміжок. Наприклад, менш розвинені країни, зокрема: Аргентина, Бразилія, Нігерія, Індія вдавались до цього кроку з метою скорочення та оптимізації моделі державних витрат і вирішення макроекономічних проблем. Канада, Швейцарія, Бельгія, Китай реалізовували політику децентралізації більше з метою забезпечення більшої автономії регіонів з різними культурними особливостями. Тобто, чинники децентралізації можуть містити як економічний, так і неекономічний характер. Політична децентралізація здійснюється з метою заміни або оптимізації існуючої політичної моделі управління і передбачає розподіл прав і повноважень від центральної до місцевої влади щодо політичних питань. Методика реалізації заходів з децентралізації у кожній країні є відмінною, адже залежить від її економічної та політичної ситуації, а також культурою управління та історичними передумовами. Тяжіння до змін у системі адміністративно-територіального управління прямо впливає на функціонування системи управління та її ефективність, що також впливає на ефективність використання наявних ресурсів на місцях.

Федеративна республіка Німеччина, що однією з перших країн провела адміністративно-територіальну реформу, яка полягала в укрупненні громад і територій, змогла продемонструвати ефективність даного процесу за рахунок добровільного об'єднання громад, а також за рахунок високого ступеня демократичності форм волевиявлення. Франція також провела адміністративно-територіальну реформу, однак її результати виявились не такими вдалими передусім через початок реформи «згори», тобто командно-адміністративним шляхом з ініціативи центральної влади.

Кожна країна, що так чи інакше здійснювала децентралізацію, повинна була вирішити питання ліквідації старих та утворення нових адміністративно-територіальних одиниць (комун, муніципалітетів, районів, тощо). Наприклад, у Швеції застосовувався кількісно-якісний характер, що полягав у врахуванні ступеня освоєння територій, а у Данії – відповідне дослідження для виявлення зон, що склались природним шляхом в різних сферах суспільно-економічних відносин. У результаті тривалих досліджень та аналітики даних було внесено суттєву кількість

змін до законодавства з урахуванням отриманих результатів. Думка місцевого населення була вирішальною, адже центральна влада не мала можливості затвердити зміни без погодження від представників місцевих громад. Очевидним є те, що така політика проведення реформ є ефективною, адже враховує інтереси безпосередньо тих, на кого ці зміни впливають.

Українська влада використала досвід свого сусіда – Польщі при проведенні децентралізації, скоротивши майже у 4 рази кількість районів у країні. Однак не було врахованого того факту, що реформа у Польщі зіштовхнулася із відчутною критикою через те, що велика кількість слабо розвинутих регіонів опинились без належної підтримки і почали розвиватись ще гірше. Планування територіальної організації потребує не лише об'єднання територій, а й оптимальних варіантів їх рівномірного розподілу. У Таблиці 1 наведено кількості місцевих, проміжних та регіональних органів влади у Великій Британії, окремих країнах ЄС та в Україні:

Дана таблиця говорить про те, що в Україні зосереджено одну з найбільших кількостей проміжних органів влади порівняно з іншими країнами кількість місцевих органів влади.

Окремим питанням у процесі здійснення децентралізації є вибір між рівноправністю та ієрархією у питанні відносин між владними інститутами різних рівнів. Наприклад, місцеві органи влади у Франції не мають права на здійснення влади чи нагляду за іншими органами влади, в той час як у Німеччині в цих же органів влади така можливість присутня. Різноманітні підходи різних країн мають ті чи інші недоліки, зокрема, відсутність стимулів місцевої влади до співпраці з іншими регіонами, або навпаки – посилення концентрації влади та суперечність самому принципу розподілу влади. Головною умовою та основою функціонування ефективною моделі державного управління є чітко розмежування прав

і повноважень між центральною і регіональною владою.

Зважаючи на вищевикладені проблеми, доцільним є запропонувати наступні рекомендації при подальшій реалізації децентралізації в Україні: за основу реформи необхідно обрати чітке розмежування прав і повноважень між центральною та місцевою владою, а також інформування населення про важливість даної реформи, а також її перебіг. Ключовими проблемами постають питання оптимізації організації територіальних громад, а також видатків місцевих бюджетів відповідно до бюджетної спроможності та потреб місцевого населення. Укрупнення територій і громад повинно відбуватись головним чином з урахуванням як економічних, так і позаекономічних факторів і особливостей країни, а також самої системи адміністративного управління.

Уряд України, сформований після перемоги Революції Гідності у 2014 році, спершу прагнув провести одночасну реформу регіональних, субрегіональних та місцевих органів влади. Головна ідея даної реформи полягала у розширенні прав місцевого самоврядування, зокрема, для вирішення соціально-економічних питань населених пунктів та регіонів. Концепція реформи місцевого самоврядування та територіальної організації України, що була затверджена у квітні 2014 року, передбачала досягнення наступних амбітних цілей: розширити можливості місцевого самоврядування, покращити якість надання суспільних послуг з боку держави, перебудувати систему управління, тощо. Основні найважливіші ініціативи в рамках реформи стосувались реорганізації території та фінансів. Верховна Рада ухвалила низку законів, якими було передбачено добровільне об'єднання громад у більші та створення об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ). Новоутворені ОТГ були наділені зобов'язаннями щодо відповідальності за місцевий розвиток та надання суспільних послуг на чітко визначеній території.

Таблиця 1
Кількість органів влади на місцевому та регіональному рівні [2, с. 8]

Країна	Місцеві	Проміжні	Регіональні
Франція	36 786	101	13
Німеччина	11 252	295	16
Велика Британія	433	-	4
Польща	2 497	380	16
Україна	10 885	488	25

З використанням процедури добровільного об'єднання, органи місцевого самоврядування отримують від центральної влади ключові офіційні рекомендації щодо створення стійких ОТГ для забезпечення послуг у галузі медицини, освіти та соціальної підтримки. За період 2015–2019 років об'єднання громад в ОТГ було ініційовано добровільно, а рішення приймалися більшою мірою місцевими радами. З 2020 року уряд перейшов до примусового об'єднання громад, що не були ще долучені до процесу об'єднання, що пришвидшило створення ОТГ. Окрім адміністративно-територіальних змін, також відбулась і значна фіскальна децентралізація, коли парламентом було внесено суттєві зміни до Бюджетного і Податкового кодексів. Зміни були спрямовані на забезпечення ОТГ бюджетних привілеїв, зокрема, ОТГ отримали змогу встановлювати та підтримувати прямі зв'язки з центральним урядом, а також зберігати у себе значну частину податкових надходжень, що були отримані на місцях [11, с. 8]. ОТГ також отримали значні субсидії від центральної влади на розбудову нової об'єднаної інституційної та соціальної інфраструктури. Блоки грантів на розбудову об'єктів охорони здоров'я та освіти значно покращили фінансові можливості громад, що також дозволило їм взяти на себе більшу відповідальність за надання суспільних послуг населенню. Наприклад, місцева влада з моменту об'єднання громад стала відповідальною за стан справ у початковій та середній освіті. У порівнянні з громадами, що не були об'єднаними, стан справ із освітою кардинально відрізнявся в кращий бік. Це пов'язано, зокрема, із тим, що в необ'єднаних громадах існувало велике бюрократичне навантаження та залежність від центральних органів влади.

Істотні зміни до законодавства також надали суттєвого руху фіскальній децентралізації: у 2014 році частка місцевих бюджетів у державному бюджеті України становила 42%, в той час як у 2018 році – вже 50%, що дорівнює частці у багатьох країнах-членах ЄС; доходи місцевих бюджетів у 2014 році становили 68,6 млрд грн (4,2 млрд доларів США), у 2018 – вже 200 млрд грн (7,2 млрд доларів США), що навіть з урахуванням інфляції та девальвації гривні за даний період є доволі суттєвим зростанням. Частка місцевих податків та зборів у доходах муніципальних бюджетів у 2014 році становила 0,7%, у 2018 – 26,1%. Дані факти свідчать про те, що заходи в рамках реформи децентралізації

суттєво позитивно вплинули на добробут місцевого населення та громад за рахунок перерозподілу прав та повноважень. У грудні 2018 року Інститут стратегічних досліджень випустив звіт, у якому вказав наступні дані щодо реформи децентралізації в Україні: частка місцевих бюджетів у ВВП України за період з 2014 по 2018 рік зросла з 5,1% до 7,1%; ендогенні доходи місцевих бюджетів за цей період зросли з 68,6 млрд грн до 189,4 млрд грн; частка місцевих бюджетів у ВВП з урахуванням трансфертів – з 45,6% до 51,5%; розмір фінансування розвитку територій – з 0,5 млрд грн до 19,3 млрд грн. Державна підтримка розвитку і функціонування територій зросла майже у 40 разів, що свідчить і про підвищену зацікавленість з боку центральної влади у розвитку та підтримці належного рівня життя населення країни.

Важливим елементом змін суспільного життя населення громад є також зміна підходу до волевиявлення та обрання складу органів місцевого самоврядування. Виборці ОТГ зацікавлені в обранні більш потужних і незалежних представників місцевої влади, що в свою чергу надаватимуть більш якісні суспільні послуги та сприятимуть місцевому розвитку. Реформа сприяє залученню більшої частини населення до активного політичного життя громад: надаються нові можливості участі у громадських обговореннях щодо економічних, екологічних, соціальних проблем громад. За комплексного обговорення громадяни набувають нового досвіду щодо формулювання власних інтересів та їх відстоювання у органах місцевого самоврядування.

Суспільні послуги, за надання котрих відтепер більшою мірою несе відповідальність орган місцевої влади, можуть виконуватись із більшою ефективністю за рахунок «секторальної децентралізації». Наприклад, створення освітніх округів – ситуація, за якої школи мають місцеві філії або підрозділи. Станом на 2018 рік, 44,4% усіх шкіл були у підпорядкуванні вже новостворених громад, а решта залишилась у веденні субрегіональних державних адміністрацій. Надання адміністративних послуг також може бути передано у відповідальність ОТГ в адміністративних центрах та віддалених населених пунктах. Станом на 2019 рік, 148 з 787 адміністративних центрів перебували під управлінням ОТГ. Такі кроки допоможуть значно скоротити термін надання послуг населенню, а також дещо наповнити місцеві бюджети за рахунок сплати громадянами адміністративних зборів та сервісів.

За неповних 5 років реформи станом на липень 2019 року, 4 277 громад, що становить 39% від загальної їх кількості, були об'єднані в ОТГ. У цих громадах проживало близько 28% населення. Серед причин, з яких окремі громади не розпочали процес об'єднання за цей час, можна виділити наступне: окремі громади не здатні або не бажають вести перемовини щодо об'єднання, низька поінформованість населення щодо переваг децентралізації, недовіра до центральної влади, корупційна складова, тощо. Окрім того, деякі громади, на територіях яких розташований успішний прибутковий бізнес, не бажали розглядати питання об'єднання з причини небажання ділитись часткою профіцитного бюджету. Також деякі обласні та районні ради не мали наміру відмовлятися від ресурсів та функцій, а також впливу власного адміністративного апарату на громади. Персонал таких адміністрацій всіяко намагається протидіяти об'єднанню та утворенню нових ОТГ, адже боїться втрати посад та повноважень в результаті об'єднань, а також належного фінансування. Необхідно здійснювати розширення перепідготовки та передислокації особового складу, що був переведений з-під контролю центральної влади.

Важливим індикатором, що свідчить про позитивні зрушення щодо розвитку держави, суспільства та об'єднаних громад, є поточний стан відносин між даними суб'єктами в контексті паритетності, компетентності та прозорості між ними. Органи місцевого самоврядування набули більших прав і повноважень у процесі державотворення та впровадженні політики щодо розвитку територій. Широкомасштабне вторгнення Російської федерації, що розпочалось у лютому 2022 року, внесло значні корективи у процес подальшого розвитку громад та територій, зокрема, у механізм комунікації між ними. Станом на квітень 2024 року, більше 120 округів в Україні залишились без своїх очільників – старост з причин мобілізаційних заходів або ж звільнень. Такий стан справ призводить до того, що старостинські округи залишаються порожніми, а місцеве населення позбавлене контакту із владою та залишається без отримання суспільних послуг. Для вирішення окремих питань, пов'язаних із функціонуванням інституту старост в умовах воєнного стану, народними депутатами України було запропоновано відповідний законопроект, згідно з яким голові громади надається право призначення в.о. старости у разі мобілізації старости

з гарантією посади останньому, можливість проведення дистанційних зборів та процедур звітування старост, а також повинна бути забезпечена безперервна робота інституту старост в умовах воєнного стану.

В умовах воєнного стану децентралізація в Україні зіштовхнулася з наступними викликами: значне скорочення бюджетних надходжень призвело до визнання значної кількості громад неплатоспроможними, значні руйнування інфраструктури в окремих громадах та термінова необхідність залучення додаткових коштів на відбудову, відчутна міграція робочої сили з громад та скорочення внаслідок цього економічної активності, посилення залежності громад від іноземних коштів та грантів. Важливим аспектом забезпечення розвитку громад в умовах воєнного стану є спільна координація дій між центральною та місцевою владою, зокрема, щодо питань соціальної політики. Уже на поточний момент стало очевидним наступне: одномоментне припинення бойових дій не дозволить повернутись до звичного довоєнного життя повною мірою [7]. У той же час, необхідно дотримуватись принципів демократичності, свободи слова та децентралізації як таких, що є критично важливими для гармонійного розвитку суспільства та відновлення суспільного життя.

Одним із пріоритетних напрямів децентралізації в Україні є підвищення економічної стійкості та незалежності громад і територій. До 2023 року частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету України була відносно сталою і коливалась в межах 22-25%, однак з моменту вилучення «військового» ПДФО з місцевих бюджетів, їх частка скоротилась до 17.8% у 2023 році та 15.7% у першому кварталі 2024 року [1]. Дане рішення є доволі суперечним щодо його доцільності і вже призвело до фінансових складнощів, змусивши органи місцевого самоврядування здійснити перегляд бюджетів та шукати інші джерела фінансування. Такі кроки владних інститутів демонструють те, наскільки важливим є використання зваженого підходу для реалізації економічної та соціальної політики в умовах невизначеності, що виникла внаслідок зовнішніх потрясінь.

Висновки. За результатами вищевикладеного, можна зробити висновок, що децентралізація є одним із ключових елементів державної економічної та соціальної політики, що спрямована на підвищення рівня життя населення та суспільного добробуту в цілому. Дана тематика є предметом дослідження

багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, а також залишається актуальною станом на теперішній час у більшості країн світу. Розпочата у 2014 році реформа децентралізації в Україні призвела до позитивних змін в економічному, соціальному та політичному плані, зокрема: обсяги місцевих бюджетів та їх частка у зведеному національному бюджеті зросли, органи місцевого самоврядування отримали можливість швидше і якісніше надавати суспільні послуги місцевому населенню, ступінь

корумпованості та залежності від центральної влади суттєво зменшилася. Широкомасштабна військова агресія РФ проти України, розпочата у 2022 році, внесла суттєві корективи у реформу, що триває, однак навіть за таких умов центральні та місцеві органи влади повинні шукати найоптимальніші та компромісні рішення задля того, аби населення держави мало змогу не лише отримувати базові суспільні послуги, а й здійснювати розвиток у суспільному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналіз місцевих бюджетів за січень-квітень 2024 року. Веб-портал «Децентралізація». 2024. URL: <https://decentralization.ua/news/18256>
2. Бібік Н.В., Шаповал Г.М. Аналіз міжнародного досвіду розвитку територіальних громад та визначення напрямків його впровадження в Україні. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*. 2019. № 2(8). С. 5–14.
3. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. [Шевченко О.В., Романова В.В., Жаліло Я.А. та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліло. Київ : НІСД, 2020. 153 с.
4. Дробот І. Гарантування місцевого самоврядування України в умовах децентралізації державного управління та правового режиму воєнного стану. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2023. № 29. С. 174–178.
5. Мацедонська Н.В., Клівіденко Л.М. Децентралізація в Україні та основні шляхи її впровадження в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2017. № 8. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/103.pdf
6. Мещан І. Децентралізація в Україні: імплементації на регіональному рівні. Реформа децентралізації в Україні: здобутки та перспективи: матеріали міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 9 груд. 2021 р.) / за ред. Л.Г. Комахи, О. М. Андрєєвої, В.С. Колтун. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2021. С. 34–35.
7. Попов І. Децентралізація 2.0. Якими будуть відносини центру і регіонів після війни? // Український інститут майбутнього. 2023. URL: <https://uifuture.org/publications/deczentralizacziya-2-0-yakymy-budut-vidnosynu-czentrui-regioniv-pislya-vijny/>
8. Hammond George W., Tosun Mehmet S. The Impact of Local Decentralization on Economic Growth: Evidence from U.S. Counties // IZA DP № 4574. 2009. 32 p.
9. Lucas Javier Ford. Understanding Ukraine's decentralization reform: is it just money, or something else driving the amalgamation progress? Kyiv School of Economics. 2020. 40 p.
10. Martinez-Vasquez Jorge, McNab Robert M. Fiscal decentralization, economic growth and democratic governance // Economics Department and Policy Research Center Georgia State University. 1997. 41 p.
11. Romanova Valentyna, Andreas Umland. Ukraine's Decentralization Reform Since 2014. Initial Achievements and Future Challenges. Chatham House, the Royal Institute of International Affairs. 2019. URL: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2019-09-24-UkraineDecentralization.pdf>

REFERENCES:

12. Analysis of local budgets for January-April 2024. Web portal «Decentralization». 2024. Available at: <https://decentralization.ua/news/18256>
13. Bibik N., Shapoval G. (2019) An analysis of international experience of the development of territorial communities and the determination of the directions of its implementation in Ukraine. *Innovative Technologies and Scientific Solutions for Industries*. № 2(8). P. 5–14.
14. Decentralization and formation of regional development policy in Ukraine : science. rep. [Shevchenko O.V., Romanova V.V., Zhalilo Y.A. and oth.] ; under the editorial by Zhalilo Y. Kyiv : NISS, 2020. 153 p.
15. Drobot I. (2023) Guaranteeing local self-government of Ukraine in the conditions of decentralization of public administration and the legal regime of martial law. *Theoretical and applied issues of state formation*. № 29. P. 174–178.

16. Matsedonska N.V., Klividenko L.M. (2017) Decentralization in Ukraine and basic ways of her introduction are in modern terms. *Economics and society*. № 8. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/103.pdf
17. Meschan I. Decentralization in Ukraine: implementation at the regional level. Decentralization reform in Ukraine: Achievements and Prospects: Materials of the International Round Table on the Day of Local Self-Government in Ukraine (Kyiv, 9 dec. 2021 p.) / for editing L. Komakha, O. Andreeva, V. Koltun. Kyiv, 2021. P. 34–35.
18. Popov I. Decentralization 2.0. What will be the relationship between the center and the regions after the war? Ukrainian Institute for the Future. 2023. Available at: <https://uifuture.org/publications/deccentralizacziya-2-0-ya-kymy-budut-vidnosny-czentru-i-regioniv-pislya-vijny/>
19. Hammond George W., Tosun Mehmet S. The Impact of Local Decentralization on Economic Growth: Evidence from U.S. Counties // IZA DP № 4574. 2009. 32 p.
20. Lucas Javier Ford. Understanding Ukraine`s decentralization reform: is it just money, or something else driving the amalgamation progress? Kyiv School of Economics. 2020. 40 p.
21. Martinez-Vasquez Jorge, McNab Robert M. Fiscal decentralization, economic growth and democratic governance // Economics Department and Policy Research Center Georgia State University. 1997. 41 p.
22. Romanova Valentyna, Andreas Umland. Ukraine`s Decentralization Reform Since 2014. Initial Achievements and Future Challenges. Chatham House, the Royal Institute of International Affairs. 2019. Available at: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2019-09-24-UkraineDecentralization.pdf>